המפגש האלקי בין יעקב אבינו ליוסף הצדיק שהיו בגלות כ"ב שנה לברר כ"ב אותיות התורה

אורה של תורה
הרה"ג ר' פנחס פרידמן

ישוב הפליאה: איך יעלה על הדעת שיעקב אבינו המובחר שבאבות לא קיים מצות כיבוד אב ואם כ"ב שנה

הפליאה מתעצמת בזכרנו הבטחת הקב"ה בהר המוריה: "והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך"

רבי צדוק הכהן: "והיה בית יעקב אש" בכח תורה שבכתב, "ובית יוסף להבה", בכח תורה שבעל פה

יעקב אבינו שהוא תורה שבכתב אהב את יוסף שהוא תורה שבעל פה המבארת כל הסתומות בתורה שבכתב

אוהב ישראל ודגל מחנה אפרים: יוסף הוא "מרכבת המשנה", מרכבה למשניות שהן תורה שבעל פה

יעקב אבינו גלה מארץ ישראל כ"ב שנה כדי לברר כ"ב האותיות בתורה שבכתב שהיו בגלות אצל לבן

יוסף הצדיק היה בגלות מצרים כ"ב שנה לפני ירידת יעקב ובניו כדי לברר כ"ב אותיות בתורה שבעל פה

המפגש האלקי במצרים בין יעקב אבינו תורה שבכתב בחינת אש ויוסף תורה שבעל פה בבחינת להבה

בפרשתנו פרשת ויגש דבר בעתו מה טוב, להתבונן בפגישה האלוקית שבין יעקב אבינו לבנו בן הזקונים יוסף הצדיק שאהב מכל בניו, אחרי שלא ראו זה את זה כ"ב שנה מאז שיוסף נמכר למצרים (בראשית מו-כט):

"ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גושנה וירא אליו ויפול על צווריו ויבך על צווריו עוד. ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי". ופירש רש"י: **"אבל יעקב לא נפל על צווארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע".**

איה עט סופר שיכול לתאר את המחשבות שעברו בראשו של יעקב אבינו, אחרי כ"ב שנה שחשב כי יוסף בנו אהובו נטרף על ידי חיה רעה, ושפט מזה שיירש גיהנם כי אין הקב"ה מרוצה ממעשיו, כמו שכתוב (שם לז-לה): **"ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה".** ופירש רש"י בשם המדרש: **"סימן זה היה מסור בידי מפי הגבורה, אם לא ימות אחד מבני בחיי, מובטח אני שאיני רואה גיהנם".**

והנה אחרי כ"ב שנה ביום בהיר מבשרים ליעקב את הבשורה הטובה (שם מה-כו): **"ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים... וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם".** הקב"ה מתגלה ליעקב במראות הלילה ואומר לו (שם מו-ג): **"אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם, אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה".**

סוף סוף הגיע הזמן ששני הצדיקים יעקב ויוסף נתחברו יחד. יוסף הצדיק נופל על צווארו של יעקב אבינו מחבקו ומנשקו, ואילו יעקב נמצא בעולם אחר הוא קורא את שמע: **"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"**, וכבר נתייגעו המפרשים לבאר מה ראה יעקב על ככה לקרוא קריאת שמע דוקא באותה שעה, ופירשו שרצה יעקב להעלות את כל אהבתו מיוסף בנו אל הקב"ה, ונבאר ענין זה בעזרת השי"ת על פי דרכנו.

כ"ב שנה של יעקב מול כ"ב שנה של יוסף

פתח דברינו יאיר להעלות על שלחן מלכים קושיא עצומה שנתקשינו בה שנים רבות, במה שגילו לנו חכמינו ז"ל בגמרא (מגילה טז:) [הובא ברש"י (בראשית לז-לד)], כי יעקב אבינו נענש שלא ראה את יוסף כ"ב שנה משנמכר למצרים, משום שלא קיים מצות כיבוד אב ואם כ"ב שנה, כ' שנה שהיה אצל לבן בחרן, ועוד ב' שנים שנתעכב בדרך, כי הן אמת שאביו ואמו שלחוהו לחרן לקחת משם אשה, אבל לא אמרו לו להישאר שם כ"ב שנה.

אמנם יש לתמוה על כך הפלא ופלא, הלא חכמינו ז"ל מגדירים את יעקב אבינו במדרש (ב"ר עו-א): **"הבחור שבאבות זה יעקב".** ומרוב קדושתו אמרו עליו (תענית ה:): **"יעקב אבינו לא מת".** הנה כי כן איך יעלה על הדעת שחלק נכבד מחייו כ"ב שנה לא קיים מצות כיבוד אב ואם, ונענש בכך שלא ראה את יוסף כ"ב שנה, הלא מקרא מלא דיבר הכתוב (שמואל א ב-ט): **"רגלי חסידיו ישמור"**, ואין לא שמר עליו הקב"ה שלא יכשל בביטול מצוה קדושה זו.

ובאמת פליאה זו מתעצמת כאשר ניזכר, כי לפני שהלך יעקב לחרן התפלל בהר המוריה במקום המקדש, והקב"ה נתגלה אליו בחלום לילה והבטיח לו שמירה מיוחדת באומרו (בראשית כח-יג): **"והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך".** אם כן איך יתכן שאחרי הבטחה זו נכשל יעקב שלא קיים מצות כיבוד אב ואם כ"ב שנה.

זאת ועוד, שהרי אנו רואים שהקב"ה נתגלה ליעקב להודיע לו שישוב לבית אביו, כמו שכתוב (שם לא-ב): **"וירא יעקב את פני לבן והנה איננו עמו כתמול שלשום, ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך".** הרי לנו דברים ברורים כי מה שנשאר עד אז בחרן היה ברצון ה', אם כן איך יתכן שנענש על כך.

תכלית הגלות לברר חלק התורה המפוזר בכל העולם

רחש לבי דבר טוב לבאר ענין זה בדחילו ורחימו, על פי מה שכבר הבאנו בפרשת ויצא מה שמבואר במדרש (ב"ר סח-יג) ובזוהר הקדוש (פרשת ויצא קמח:), כי יציאת יעקב מארץ ישראל לחרן היא בבחינת **"מעשה אבות סימן לבנים"**, לרמז על מה שגלו ישראל בין האומות אחרי חורבן בית המקדש.

לפי זה נשכיל להבין מה שנסתבב מן השמים, שבכל אותן השנים לא היה ליעקב קשר עם יצחק אביו, לרמז על מה שגלו ישראל מעל שלחן אביהם, כמו ששנינו בגמרא (ברכות ג.): **"בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמיה הגדול מבורך, הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר, אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם".**

והנה עוד הקדמה יקרה מאירת עינים במשנתו הטהורה של הרבי ר' ברוך ממעז'יבוז' זי"ע, כפי שהובא בספר "בוצינא דנהורא" (פרשת שופטים), אשר דיבר בקדשו לפרש הכתוב (דברים יז-ח): **"כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך, וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו".**

ומבאר הענין על פי הידוע שהקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם, כמבואר בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קסא:): "**קודשא בריך הוא אסתכל באורייתא וברא עלמא**". וכן מבואר במדרש (ב"ר א-א) על הפסוק (בראשית א-א): "**בראשית ברא אלקים. התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה... היה הקב"ה מביט בתורה וברא את העולם, והתורה אמרה בראשית ברא אלקים, ואין ראשית אלא תורה**". נמצא לפי זה כי כל מקום בעולם קשור לאותו חלק בתורה שנברא בו.

בדרך זו הוא מבאר מה שאנו רואים לפעמים, כי אדם מתייגע על איזה חלק בתורה ואינו יכול להבינו, עד שהוא מגיע למקום מסוים בעולם, והנה פתאום הוא זוכה להבין כל מה שהיה קשה לו, הטעם לכך הוא כי אותו חלק בתורה שייך דוקא לאותו מקום, ולפיכך לא היה יכול להשיג חלק זה בתורה עד שהגיע למקום זה. וזהו פירוש המשנה (אבות פ"ד מ"ג): "**אין לך דבר שאין לו מקום**", כי כל חלק בתורה יש לו מקום השייך דוקא אליו.

הנה כי כן זהו פירוש הפסוק: "**כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך**", שיקשה לך איזה דבר בתורה, ואינך יודע איזה מקום בעולם שייך לאותו חלק בתורה שנעלם ממך, העצה לכך היא: "**וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו**", היא ירושלים שהיא כלולה מכל העולם כולו, לכן היא כוללת בתוכה גם את כל חלקי התורה הקשורים לכל העולם, ועל ידי זה תזכה שיתגלה לך בירושלים אותו חלק בתורה שנעלם ממך, אלו תוכן דבריו הקדושים.

יומתק לפרש בזה מאמר המשנה (אבות פ"ד מ"ד): "**הוי גולה למקום תורה**". בכך התכוון התנא ללמדנו, כי כאשר אדם עוזב את ביתו כדי לעסוק בתורה בעיר אחרת, יאמין באמונה שלימה שהוא גולה "**למקום תורה**", כלומר שהקב"ה מסבב שיגיע לאותו מקום, ששם נמצא חלק התורה השייך לחלקו ולשורש נשמתו.

תכלית הגלות לקבץ כל חלקי התורה

ועתה בא וראה כי לפי האמור יפתח לנו פתח, להבין מה שהגלה הקב"ה את ישראל בעוונותיהם בגלויות בין הגוים בכל כנפות הארץ, על פי מה שכתוב במעמד הר סיני (שמות יט-ה): "**ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ**". ופירש ה"אור החיים" הקדוש על פי מאמר הגמרא (פסחים פז:): "**לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים**".

וביאר רבינו האריז"ל ב"שער הפסוקים" (ריש פרשת שמות) הכוונה בזה, כי בחטא אדם הראשון נפלו ניצוצי קדושה בתוך הטומאה ונתפזרו בכל העולם בין האומות, ולכן גלו ישראל מגולה לגולה כדי שיעלו ניצוצי הקדושה שנפלו שם. ולזה התכוונו חז"ל באומרם שגלו ישראל "**כדי שיתוספו עליהם גרים**", הם ניצוצי קדושה המפוזרים בין האומות הנקראים "**גרים**", כי הם יוצאים מהטומאה ומתדבקים עם הקדושה.

מתמה על כך ה"אור החיים" הקדוש, הלא מצינו בדברי הנביאים שלא גלו ישראל מארץ ישראל אלא משום שחטאו, אבל לולא החטא לא היו גולים מארץ ישראל לעולמים, וקשה איך היינו מעלים אז את כל ניצוצי הקדושה שנתפזרו בחטא אדם הראשון בכל העולם. ותירץ כי לולא החטא היינו יכולים על ידי עסק התורה לתקן את כל ניצוצי הקדושה בארץ ישראל, כי התורה היא בבחינת "**אבן שואבת**" למשוך אליה ניצוצי הקדושה מכל העולם.

וזהו פירוש הכתוב: "**ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי**", שתעסקו בתורה ובקיום המצוות, "**והייתם לי סגולה מכל העמים**", תהיו לי אוצר לאסוף בארץ ישראל על ידי עסק התורה ניצוצי הקדושה מכל העמים, "**כי לי כל הארץ**", ובכל העולם מפוזרים ניצוצי הקדושה שצריך להעלותם. אולם אחרי שחטאו שוב לא היה בכוחם להמשיך ניצוצי קדושה מכל העולם, לכן הוכרחו להתפזר בין כל האומות כדי לברר משם ניצוצי קדושה.

מעתה יש לומר כי כל זה קרה לנו עם התורה הקדושה, שכל זמן שבית המקדש היה קיים והקב"ה השרה שם את שכינתו, זכו הבית הדין הגדול שבלשכת הגזית להיות בבחינת "**אבן שואבת**" להמשיך אליהם כל חלקי התורה מכל העולם, לכן מייעץ לנו הכתוב: "**כי יפלא ממך דבר למשפט... וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו**", ששואב את כל חלקי התורה מכל העולם.

אולם אחרי שחטאו ישראל וגרמו לחורבן בית המקדש, היו צריכים ללכת בגולה ממקום למקום, כדי לגלות כל חלקי התורה הקשורים בכל המקומות שבעולם, כפי שאנו רואים שגלו ישראל אחרי החורבן לגלות בבל כדי שיגלו שם את "**תלמוד בבלי**". וכך גלו ישראל מגולה לגולה כדי לגלות את כל חלקי התורה שהיו טמונים שם, החל מרבותינו הקדושים הראשונים כמלאכים, רש"י וכל בעלי התוספות הצרפתים שגילו בצרפת חלקים נפלאים בתורה, וכך רבותינו הראשונים חכמי ספרד, הרי"ף, הרמב"ם, הרמב"ן, הרשב"א והרא"ש, אשר מימי תורתם אנו שותים בצימאון, ולאור תורתם נסע ונלך עד הגאולה העתידה.

יעקב אבינו תורה שבכתב יוסף תורה שבעל פה

עתה הבה נמשיך במסע הקודש לבאר מה שסיבב הקב"ה שיעקב אבינו גלה לחוץ לארץ כ"ב שנה, ובעקבות זאת גלה יוסף בנו למצרים כ"ב שנה, לפני שהתחברו אליו יעקב עם כל בני ביתו לקיים גזירת הגלות במצרים, על פי מה שנתבונן בדברי הנביא שמגדיר את הקשר המיוחד בין יעקב ליוסף (עובדיה א-יח): "**והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש**".

וביאר ב"פרי צדיק" (פרשת בלק אות א) הכוונה בזה: "**והיה בית יעקב אש**", יעקב אבינו הוא בבחינת "**אש**" שהיא תורה שבכתב, על דרך שכתוב (דברים לג-ב): "**מימינו אש דת למו**". "**ובית יוסף להבה**", יוסף הוא בבחינת תורה שבעל פה שהיא בבחינת "**להבה**" המתפשטת מן האש, "**ובית עשו לקש**", שנשרף בקלות על ידי השילוב הנפלא של יעקב ויוסף, שהם אש ולהבה, תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

ונראה להביא סימוכין לכך שיוסף הוא תורה שבעל פה, ממה שכתוב (בראשית מא-מב): "**ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף וילבש אותו בגדי שש... וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו**". ופירש ב"אוהב ישראל", "**וילבש אותו בגדי שש**", הוא רמז על הקב"ה שהלביש את יוסף בקדושת ששה סדרי משנה, "**וירכב אותו במרכבת המשנה**", היינו במרכבת המשנה שהן כללות תורה שבעל פה. וכן פירש ב"דגל מחנה אפרים" (פרשת מקץ ד"ה וירכב): "**וירכב אותו במרכבת המשנה**", שזכה יוסף להיות מרכבה לששה סדרי משנה.

חשבתי דרכי לפרש בזה מה שכתוב (שם מא-מה): "**ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח**". ופירש רש"י: "**צפנת פענח, מפרש הצפונות, ואין לפענח דמיון במקרא**". ויש לומר כי פרעה ניבא ולא ידע מה ניבא, כי יוסף בהיותו מרכבה לתורה שבעל פה הוא "**צפנת פענח**", כי התורה שבעל פה מגלה כל המסתורין בתורה שבכתב. ויש להוסיף פרפרת בדברי רש"י: "**ואין לפענח דמיון במקרא**", רמז בכך כי בתורה שבעל פה מבוארים כל הדברים שאין להם דמיון וביאור "**במקרא**" שהוא תורה שבכתב.

יומתק להבין בזה אהבתו הגדולה של יעקב שהוא בבחינת תורה שבכתב ליוסף שהוא בבחינת תורה שבעל פה, שהרי אי אפשר להבין תורה שבכתב בלי פירושה בתורה שבעל פה. זאת ועוד שהרי שנינו בגמרא (גיטין ס:): "**לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה**". וזהו שכתוב (בראשית לג-ז): "**וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו**". ופירש רש"י: "**כל מה שלמד משם ועבר מסר לו**". היינו שמסר ליוסף את כל תורתו כדי שיברר וילבנם בתורה שבעל פה. ורמז עוד: "**כי בן זקונים הוא לו**" - ל"ו דייקא, רמז על ל"ו מסכתות שיש בתורה שבעל פה.

יעקב אבינו גלה כ"ב שנה כדי לברר כ"ב אותיות בתורה שבכתב

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הקשר הנפלא בין יעקב אבינו ליוסף הצדיק ששניהם היו בגלות כ"ב שנה, כי מתחילה סיבב הקב"ה שיעקב שהוא בבחינת "**בית יעקב אש**" כנגד תורה שבכתב יהיה בגלות חרן כ"ב שנה, כדי לברר בהן כ"ב האותיות בתורה שבכתב שהן שורש לכל האותיות, ואחר כך סיבב הקב"ה שיוסף בנו שהוא בבחינת "**ובית יוסף להבה**"

יהיה בגלות מצרים כ"ב שנה לפני שירדו יעקב ובניו למצרים, כדי שישלים לברר שם את כ"ב האותיות בתורה שבעל פה.

ונראה להביא סימוכין שיעקב בירר את כ"ב האותיות בתורה שבכתב כשגלה לחרן, ממה שדרשו במדרש (ב"ר ע-ח) מה שראה יעקב בדרכו לחרן (בראשית כט-ב):

"**וירא והנה באר בשדה, זה בית הכנסת, והנה שם שלשה עדרי צאן, אלו שלשה קרואים, כי מן הבאר וגו', שמשם היו שומעים את התורה, והאבן גדולה זה יצר הרע, ונאספו שמה כל העדרים זה הציבור, וגללו את האבן שמשם היו שומעין את התורה, והשיבו את האבן וגו', שכיון שהם יוצאים להם יצר הרע חוזר למקומו**".

והנה אחר כך כתוב (שם י): "**ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו**". ופירש רש"י: "**ויגש יעקב ויגל, כמי שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית להודיעך שכוחו גדול**". מבואר מזה כי יעקב אבינו גולל את האבן מבאר המים, שהוא רמז על הסרת היצר הרע מהתורה שבכתב שהיא בבחינת באר מים חיים. לפי דברינו נראה שביקש יעקב לרמז בכך לרחל, שתפקידו בקודש הוא לשחרר את אותיות התורה מתוך הגלות, שהמשל בכך הוא ממשקה הסגור בתוך צלוחית, שצריך לפתוח את הפקק כדי לשחרר את המשקה.

יומתק להבין בזה מה שכתוב כשהיה יעקב בהר המוריה לפני הליכתו לחרן: "**וישכב במקום ההוא**", ודרשו בזוהר הקדוש (פרשת פנחס רלט.) כי **ישכ"ב** הוא אותיות **יש כ"ב** אותיות. לפי דברינו הכוונה בזה כי בהיותו במקום המקדש שהוא מקור כל התורה, הראה לו הקב"ה את כ"ב אותיות התורה הנמצאים שם, כדי לגלות לו בכך שעבודתו בקודש ללכת לחרן היא לברר כ"ב אותיות המפוזרות בגלות.

ויש לבאר בזה מה שרמז ה"מגלה עמוקות" בפרשת ויצא בפסוק (בראשית כח-י): "**ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה**" - **ויצ"א נוטריקון ו'ירא י'עקב צ'רופי א'ותיות**. לפי האמור הכוונה בזה כי בלכתו לחרן ראה יעקב צירופי אותיות המפוזרות בגלות, שהוא צריך לברר כדי שיוכלו ישראל בניו לקבל את התורה. ויש לומר כי זהו שכתוב (שם לג-יח): "**ויבוא יעקב שלם עיר שכם**", ודרשו בגמרא (שבת לג:): "**שלם בגופו, שלם בממונו, שלם בתורתו**". שחזר מחרן שלם עם הבירור של כ"ב אותיות התורה שבירר שם כ"ב שנה

יוסף גלה למצרים כ"ב שנה כדי לברר כ"ב אותיות בתורה שבעל פה

עתה הבה נביא סימוכין למה שנתבאר, כי אחרי שבירר יעקב בכ"ב שנה שהיה בגלות את כ"ב האותיות בתורה שבכתב, סיבב הקב"ה שיוסף יהיה בגלות מצרים כ"ב שנה, כדי להשלים הבירור של כ"ב האותיות בתורה שבעל פה, על פי מה שכתב ב"זרע קודש" (פרשת בא) רמז נפלא שקליפת מצרים היא התנגדות לתורה שבעל פה, כי תורה שבעל פה תחילתה באות **מ'** פתוחה במשנה הראשונה (ברכות פ"א מ"א): "**מאימתי קורין את שמע בערבית**", וסיומה באות **ם'** סתומה במשנה אחרונה (עוקצין פ"ג מ"ב): "**ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום**".

וזהו הרמז בשם **מצרי"ם** שאותיות **יצ"ר** מפסיקות בין **מ'** פתוחה ובין **ם'** סתומה, לרמז שקליפת מצרים מתנגדת שיעסוק איש ישראל בתורה שבעל פה שתחילתה במ' פתוחה וסיומה בם' סתומה עכדה"ק. ויש לומר כי זהו שאמר יוסף אל אביו ואל אחיו שישבו בארץ גושן (בראשית מו-לד): "**כי תועבת מצרים כל רועה צאן**". רמז בכך שהמצרים מתעבים את חכמי התורה שבעל פה, שהם רועים נאמנים לצאן הקדשים כלל ישראל.

הנה כי כן מטעם זה סיבב הקב"ה, כי אחרי שהלך יעקב בגלות כ"ב שנה לברר כ"ב האותיות בתורה שבכתב, הלך יוסף בגלות מצרים כ"ב שנה להשלים הבירור של כ"ב האותיות בתורה שבעל פה. ובכך נתקיים מה שכתוב (בראשית לז-ב): "**אלה תולדות יעקב יוסף**", כי כמו שתורה שבעל פה היא תולדה מתורה שבכתב, כן יוסף שהוא תורה שבעל פה הוא תולדה מיעקב תורה שבכתב.

הפגם של יעקב אבינו במצות כיבוד אב ואם רק למראית עין

אלא שעתה עדיין נשאר לנו ליישב הפליאה, מאחר שלפי מה שנתבאר סיבב הקב"ה מן השמים, שיעקב יהיה בגלות כ"ב שנה לברר כ"ב האותיות בתורה שבכתב, ויוסף יהיה במצרים כ"ב שנה לפני שירדו יעקב ובניו למצרים, כדי לברר כ"ב האותיות כפי ביאורן בתורה שבעל פה, מה ראו חכמינו ז"ל לומר כי מה שלא ראה יעקב את יוסף כ"ב שנה, היה עונש על שלא קיים יעקב מצות כיבוד אב ואם כ"ב שנה.

ונראה ליישב הענין בזה על פי מה שמבואר ב"שפתי כהן" (פרשת וישב) בשם המקובלים, הטעם שסיבב הקב"ה שדוד המלך יצא ממואב דרך לוט ובנותיו, וכן מזיווג יהודה ותמר, ולא דרך זיווג הגון בלי שום פקפוק, כי בשעה שהקב"ה רוצה להוריד נשמה גדולה בעולם, מתעוררים כל המקטרגים לקטרג שאין ישראל ראויים לכך, לכן מסבב הקב"ה שהנשמה תיוולד בעולם על ידי זיווג כזה שיש בו קצת פגם, ועל ידי זה אין עולה בדעתם של הקליפות שמזיווג זה תיוולד נשמה כל כך גדולה, ואינם מעוררים שום קטרוג.

בדרך זו מבאר ה"מדרש תלפיות" (ערך יעקב) הטעם שראשי השבטים נולדו משתי אחיות שעתידה התורה לאסור, כי הן אמת שיעקב אבינו גיירן וקיימא לו גר שנתגייר כקטן שנולד ואין ביניהן שום קרבה, אולם עם כל זאת הלא היה יותר טוב שלא יהיו אחיות כלל. ומבאר הענין בלשון קדשו: "**מוכרח היה יעקב ליקח ב' אחיות, כדי לבלבל לשטן שלא יקטרג בלידת השבטים הקדושים, שבראותו שיעקב נושא ב' אחיות אינו נותן דעתו לקטרג כדי לעכב, בסוברו שאין דבר טוב יוצא מזיווג זה כיון שבא באיסור**".

מעתה נראה גם במקרה שלנו, מה שאמרו חכמינו ז"ל כי יעקב אבינו נענש שלא ראה את יוסף כ"ב שנה, משום שלא קיים מצות כיבוד אב ואם כ"ב שנה, אמנם כך היה, אבל דבר זה נסתבב מן השמים רק למראית עין כדי לרמות את החיצונים, שלא יעלו בדעתם שיעקב אבינו יש לו תפקיד קדוש להוציא מלבן הארמי את כל אותיות התורה, וכן יוסף הצדיק יש לו תפקיד להוציא ממצרים את כל האותיות בתורה שבעל פה, אבל למעשה מעולם לא חטא יעקב אבינו המבחר שבאבות בדבר זה ולא נענש על כך.

"שמע ישראל" תורה שבכתב "ברוך שם" תורה שבעל פה

הנה מה טוב ומה נעים להבין בזה מעט מזעיר המפגש האלקי בין יעקב אבינו ליוסף הצדיק, אחרי שיעקב בירר את כ"ב האותיות בתורה שבכתב, ליוסף הצדיק שבירר במצרים את כ"ב האותיות בתורה שבעל פה, כי כאן נשלם המעגל שנפתח בגלותו של יעקב ונשלם בגלותו של יוסף, וכאן הצטרפו להם יחד שני הכוחות הנפלאים: "**והיה בית יעקב אש**", תורה שבכתב, "**ובית יוסף להבה**", תורה שבעל פה, שילוו את ישראל בכל הגלויות להתגבר על "**בית עשו לקש**".

בדרך זו נבאר הטעם שקרא יעקב אבינו קריאת שמע כשנפגש עם יוסף, על פי מה שמצינו בספר "אמרי פנחס" מהרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע (שבועות סימן רעח) חידוש גדול בענין שני פסוקי היחוד, כי הפסוק הראשון "**שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד**", שכתוב בתורה בפרשת ואתחנן הוא בבחינת תורה שבכתב, ואילו הפסוק השני: "**ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**", שאמרו יעקב אבינו לפני פטירתו כמבואר בגמרא (פסחים נו.) ולא נזכר בתורה שבכתב הוא בבחינת תורה שבעל פה.

נמצינו למדים מדבריו הקדושים, כי בכל יום כשאנו מקבלים עול מלכות שמים בקריאת שמע, צריך לכוון בפסוק הראשון: "**שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד**", לקבל עלינו את כל התורה שבכתב, ובפסוק השני: "**ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**", צריך לכוון לקבל על עצמנו כל התורה שבעל פה עם כל הגזירות והמצוות של חכמי התורה.

מעתה יאירו עינינו להבין הטעם שכשנפגשו יעקב אבינו שהוא בבחינת תורה שבכתב עם יוסף הצדיק שהוא בבחינת תורה שבעל פה, קרא יעקב קריאת שמע כדי לייחד בזה היחוד של תורה שבכתב עם תורה שבעל פה, על ידי שני פסוקי היחוד "**שמע ישראל**" עם "**ברוך שם**", וסלל בכך את הדרך לכל ישראל בכל הגלויות, שיקבלו עליהם את קדושת התורה שבכתב ותורה שבעל פה, כי רק כך יצליחו לעמוד כסלע איתן בכל הניסיונות בבחינת: "**והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה**".